

*Darbā neriskē -
ievēro darba drošību!*

DROŠĪBAS ZĪMJU LIETOŠANA DARBA VIETĀS

DARBA AIZSARDZĪBA

Drošības zīmju lietošana darba vietās

Rīga – 2003

Priekšvārds

Visiem ir zināma drošības zīmju nozīme pilsētā un visu veidu (zemes, jūras, gaisa) transporta kustībā, kā arī cilvēku ikdienā: bez tām daudzreiz varētu izcelties haoss vai notikt kāds nelaimes gadījums. Arī darbā reizēm veidojas tādas bīstamas situācijas, par kurām jābrīdina nodarbinātie, vienlaikus sniedzot informāciju par atbilstošajiem aizsardzības pasākumiem. Šim nolūkam tiek izmantotas tā sauktās darba drošības zīmes.

Nepieciešamība pielietot drošības zīmes rodas tad, ja darba devējs, izmantojot tehniskos līdzekļus vai darba organizāciju, kā arī pielietojot darba aizsardzības instrukcijas un darba kontroles pasākumus, tomēr pilnīgi nespēj novērst vai pietiekami samazināt darba vides riska faktoros. Tādā gadījumā par šiem riska faktoriem ir jābrīdina nodarbinātie, nosakot, kā viņiem jāizturas katrā konkrētajā situācijā (uzliekot par pienākumu, aizliedzot, informējot utt.), kā arī norādot un identificējot atbilstošo aizsardzības līdzekļu atrašanās vietas, evakuācijas ceļus un pirmās palīdzības sniegšanas punktus.

Brīdinājuma zīmes nedrīkst uzskatīt par līdzekli, kas aizvieto tehniskos vai citus kolektīvos darba aizsardzības līdzekļus, tās jāizmanto gadījumos, kad ar minētajiem līdzekļiem nav iespējams riska faktoros novērst vai pietiekami samazināt.

Brīdinājuma zīmes tāpat nedrīkst vērtēt kā līdzekli, kas var aizvietot nodarbināto profesionālo apmācību, instruēšanu un informēšanu ar darba aizsardzību saistītos jautājumos.

Drošības zīmes tikai papildina citus izmantojamos darba aizsardzības pasākumus un aizsardzības līdzekļus, piemēram, avārijas izejas, patvertnes, citas aizsardzības iekārtas, individuālos aizsardzības līdzekļus u.tml. Drošības zīmju ieviešana nekādā gadījumā neatbrīvos no citu atbilstošo darba aizsardzības pasākumu veikšanas.

Informatīvi skaidrojošais materiāls ir izstrādāts ES PHARE Latvijas - Spānijas divpusējās sadarbības projekta "Atbalsts turpmākai likumdošanas saskaņošanai un institūciju stiprināšanai darba drošības un veselības jomā" ietvaros, pamatojoties uz Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem, kas reglamentē prasības drošības zīmju lietošanai darba vietās.

Lai nodrošinātu pareizu drošības zīmju lietošanu darba vietās, tādejādi aizsargājot nodarbināto drošību un veselību, tika pieņemti Ministru kabineta 2002.gada 3.septembra noteikumi Nr.400 "Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā", kas tika izstrādāti, balstoties uz Eiropas Savienības 1992.gada 24.jūnija direktīvu 92/58/EEC "Par minimālajām prasībām darba drošības un/vai veselības aizsardzības zīmju izvietojšanai darba vietās".

Šajā materiālā ietvertas būtiskākās prasības attiecībā uz drošības zīmju lietošanu darba vietā, kā arī sniegtas pašas drošības zīmes.

Ineta Tāre,
*Labklājības ministrijas
Darba departamenta direktore*

SATURS

Drošības zīmju nozīme un lietošana	5
● Kad jālieto drošības zīmes?	5
● Kad rodas nepieciešamība izmantot drošības zīmes?	6
● Par ko jābrīdina?	6
● Kā izvēlēties vispiemērotākās drošības zīmes?	7
● Drošības zīmju iegāde	7
● Drošības zīmju uzturēšana	7
Drošības zīmju veidi	8
● Aizlieguma zīme	8
● Brīdinājuma zīme	9
● Rīkojuma zīme	9
● Pirmās palīdzības, evakuācijas izeju un glābšanas papildzīme	10
● Ugunsdrošības zīme	10
● Informācijas zīme	11
● Signālkrāsojums	11
● Izgaismota zīme	12
● Akustisks signāls	12
● Vārdiska saziņa	12
● Roku signāls	12
Drošības zīmju izmēri, krāsojums, materiāls	13
Signālkrāsas, to pielietojums un nozīme	14
Drošības zīmju izvietoējums darba vietā	14
Drošības zīmes	15
● Aizlieguma zīmes	15
● Brīdinājuma zīmes	16
● Rīkojuma zīmes	17
● Pirmās palīdzības un glābšanas papildzīmes	18
● Ugunsdrošības zīmes	19
● Darba vietās lietojamie roku signāli	20
Jautājumi un paskaidrojumi par drošības zīmju lietošanu darba vietā	21
Normatīvie akti, kas reglamentē drošības zīmju lietošanu darba vietās	23
Noderīgas adreses	24

DROŠĪBAS ZĪMJU NOZĪME UN LIETOŠANA

Drošības zīme ir uz konkrētu objektu, darbību vai situāciju attiecināma zīme, signālkrāsrojums, akustisks vai roku signāls, kā arī vārdiska saziņa, kas sniedz drošības informāciju darba vietā.

Drošības zīmes paredzētas darbinieku uzmanības piesaistīšanai tiešajām briesmām vai brīdināšanai par bīstamas situācijas iespējamību, tās sniedz viņiem nepieciešamo informāciju par noteiktas darbības aizliegšanu vai nepieciešamo rīcību darba vietā.

Drošības zīmes tiek lietotas darba vietās, kurās risku vai bīstamību nevar novērst vai samazināt ar tehniskajiem līdzekļiem, organizatoriskajiem pasākumiem un citiem kolektīvās aizsardzības pasākumiem.

Drošības zīmes tiek uzstādītas iestādēs, uzņēmuma teritorijā, būvlaukumos, ražošanas telpās, darba vietās un uz ražošanas iekārtām.

Darba vietās, kuras ir bīstamas īslaicīgi, jānovieto pārvietojamās drošības zīmes un pagaidu nožogojumi.

Drošības zīmes attiecas uz visiem un tās ir jāievēro katrai personai, kas atrodas darba zonā, gan darba devējam, gan nodarbinātajiem, gan arī personām, kuras nav saistītas ar uzņēmuma darbību, bet kuras uzturas uzņēmuma teritorijā.

Kad jālieto drošības zīmes?

Nepieciešamība lietot drošības zīmes rodas tad, kad darba devējam ar darba aizsardzības vai kontroles pasākumiem, kā arī izmantojot tehniskos līdzekļus vai organizatoriskos pasākumus tomēr nav iespējams pilnīgi likvidēt vai pietiekami samazināt darba vides risku.

Drošības zīmes:

- lieto, lai piesaistītu uzmanību tiešajiem briesmu draudiem, brīdinātu nodarbinātos kas pakļauti riskam, par bīstamās situācijas iespējamību, kā arī sniegtu tiem nepieciešamo informāciju, aizliegtu noteiktas darbības un orientētu un pareizi virzītu to rīcību jebkurā riska situācijā;
- palīdz nodarbinātajiem lokalizēt un identificēt aizsardzības līdzekļu, evakuācijas vai avārijas izeju un pirmās palīdzības sniegšanas punktu atrašanās vietas;
- uzskatāmas par papildus līdzekli vai pagaidu alternatīvu darba aizsardzībā, bet pašas par sevi nekad nespēj novērst riska faktorus.

Drošības zīmes jāizmanto vienmēr, ja vien tas nav pretrunā ar citos normatīvajos aktos noteikto, kad eksistējošo riska faktoru analīze, iespējamās ārkārtas situācijas un veiktie aizsardzības pasākumi, skaidri norāda uz nepieciešamību:

- piesaistīt nodarbināto uzmanību riska faktoru, aizliegumu vai pienākumu eksistencei;
- brīdināt nodarbinātos par ārkārtas situāciju, kad nepieciešami steidzami

aizsardzības pasākumi vai evakuācija;

- sniegt nodarbinātajiem informāciju par aizsardzības līdzekļu vai instalāciju, evakuācijas un avārijas izeju, kā arī pirmās palīdzības sniegšanas punktu atrašanās vietām;
- orientēt vai vadīt nodarbinātos, kuri veic bīstamus manevrus darba vietā.

Drošības zīmes nedrīkst uzskatīt par tādām, kas spēj aizstāt nodarbināto izglītošanas un informēšanas pasākumus par darba aizsardzības jautājumiem darba vietā.

Darba devējam pirms pieņemt lēmumu par drošības zīmju izvietojumu savā uzņēmumā, vajadzētu izanalizēt virkni aspektu, lai izvēlētos sev visnoderīgāko variantu.

Daži no aspektiem, kurus vajadzētu ņemt vērā, ir šādi:

- drošības zīmju izmantošanas nepieciešamība;
- vispiemērotāko drošības zīmju izvēlēšanās;
- drošības zīmju iegāde;
- drošības zīmju izvietojšana, to uzturēšana kārtībā un pārraudzība.

Lai varētu noteikt drošības zīmju izmantošanas nepieciešamību, vajadzētu uzstādīt šādus jautājumus:

Kad rodas nepieciešamība izmantot drošības zīmes?

- Tad, ja pēc riska faktoru novērtēšanas un nepieciešamajiem to kontroles pasākumiem, nav bijis iespējams atrast pietiekami efektīvus tehniskos vai kolektīvos darba aizsardzības līdzekļus.
- Kā papildus līdzekli jebkuriem citiem pasākumiem, ja tie pilnībā nespēj izslēgt riska faktoru klātbūtni.

Par ko jābrīdina?

Dažas situācijas, kurās jāizmanto drošības zīmes

1. Piekļūšana visām tām darba zonām vai telpām, kurās strādājot nepieciešami individuālie aizsardzības līdzekļi (šāda veida drošības zīmes attiecas ne tikai uz darba veicējiem, bet arī uz jebkuru personu, kas darba veikšanas brīdī atrodas darba vietas tuvumā vai kurai tā pieejama — drošības zīmes, kuras obligāti jāievēro).
2. Darba zonas vai telpas, ņemot vērā darba specifiku vai arī izmantotās ierīces un aprīkojumu, pieejamas tikai tur strādājošajiem (darba drošības brīdinājuma zīmes: brīdinājums par bīstamu aprīkojumu vai aizlieguma zīmes, kas aizliedz nepiederošām personām iekļūt un uzturēties darba teritorijā).

3. Tādu drošības zīmju izvietošana visā darba centra teritorijā, kas visiem nodarbinātajiem dotu iespēju uzzināt par ārkārtas situācijām un/vai sniegtu tiem norādījumus, kā katrā konkrētā gadījumā aizsargāties un rīkoties (ārkārtēju situāciju drošības zīmju sistēma var ietvert akustiskās vai verbālās sazināšanās zīmes (signālus), bet darba vietās, kur trokšņu līmenis to nepieļauj vai arī ir ierobežotas skaņas uztveršanas fiziskās iespējas, — izmantojot gaismas zīmes).
4. Drošības un ugunsdrošības zīmes, kas norāda ugunsdzēsības ierīču, evakuācijas izeju un pirmās palīdzības sniegšanas punktu atrašanās vietas.

Kā izvēlēties vispiemērotākās drošības zīmes ?

Tad, kad izvērtētas un izsmeltas visas kolektīvās, tehniskās vai ar darba organizāciju saistītās darba aizsardzības iespējas, kā papildinājums citiem darba drošības pasākumiem, lai pasargātu nodarbinātos no eksistējošiem riska faktoriem, jāizmanto drošības zīmes.

Darba devējam pirms izvēlēties kādu konkrētu drošības zīmju veidu, vajadzētu sīki un detalizēti izvērtēt to īpašības, lai spētu novērtēt un izprast, kā tās atbilst nepieciešamajām prasībām.

Efektivitātes līmeņa, ko sniedz drošības zīme riska situācijā, noteikšanai nepieciešama šādu parametru analīze:

1. Darba zonas platība un tajā strādājošo skaits.
2. Riska faktori un apstākļi, par kuriem jābrīdina, izmantojot brīdinājuma zīmes.

Ņemot vērā augstāk minēto, darba devējam jānosaka konkrētās vietās un apstākļos izmantojamo drošības zīmju veidi.

Drošības zīmju iegāde

Pēc tam, kad, ņemot vērā iepriekšminētos kritērijus, veikta drošības zīmju izvēle, jāizvērtē tirgus piedāvātās iespējas iegādāties tādas zīmes, kas atbilstu normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

Drošības zīmju uzturēšana

Drošības zīmes un ierīces visu laiku jāuztur tīras, tās regulāri jāpārbauda tehniski un jāremontē, vai arī, ja tas nepieciešams, jāaizvieto ar citām tā, lai tās jebkurā brīdī saglabātu tām nepieciešamās īpašības un adekvāti darbotos.

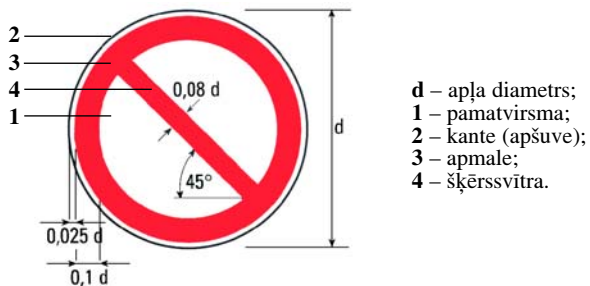
DROŠĪBAS ZĪMJU VEIDI

Informāciju par bīstamību vai nepieciešamo rīcību mēs varam uztvert ar mūsu maņu orgānu palīdzību, t.i. redzi un dzirdi. Atkarībā no informācijas, kas ir ietverta drošības zīmē, drošības zīmes formas un zīmes mērķa, izdala šādas drošības zīmes:

- aizlieguma zīme;
- brīdinājuma zīme;
- rīkojuma zīme;
- pirmās palīdzības, evakuācijas izeju un glābšanas papildizeju zīme;
- ugunsdrošības zīme;
- informācijas zīme;
- signālkrašojums;
- izgaismota zīme;
- akustisks signāls;
- vārdiska saziņa;
- roku signāls.

Aizlieguma zīme

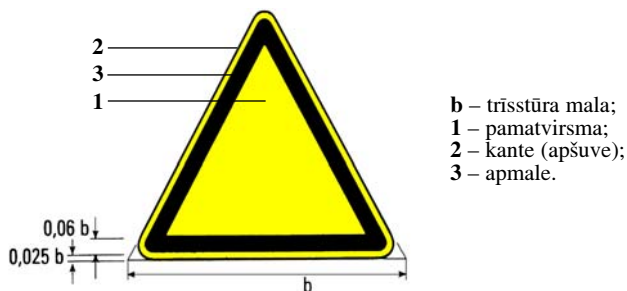
Aizlieguma zīme — zīme, kas aizliedz darbību, kura var radīt bīstamu situāciju. Aizlieguma zīme ir apļa formā ar melnu piktogrammu uz balta fona, zīmes malas un diagonālā līnija, kura šķērso piktogrammu no kreisās uz labo pusī 45° leņķī, ir sarkanas, (sarkanai daļai jābūt vismaz 35 % no zīmes laukuma) (skat. 1.attēlu).

1. attēls. Aizlieguma zīmju krāsu grafiskais attēlojums un izmēru attiecība

Bīdinājuma zīme

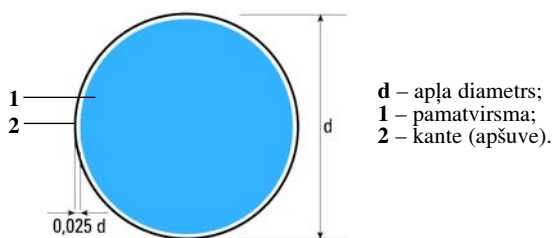
Bīdinājuma zīme — zīme, kas brīdina par risku vai bīstamību. Bīdinājuma zīme ir trijstūra formā ar melnu piktogrammu uz dzeltena fona (dzeltenajam fonam jāaizņem vismaz 50% no zīmes laukuma), apmale un kante ir melnas (skat. 2.attēlu).

2. attēls. Bīdinājuma zīmju krāsu grafiskais attēlojums un izmēru attiecība

Rikojuma zīme

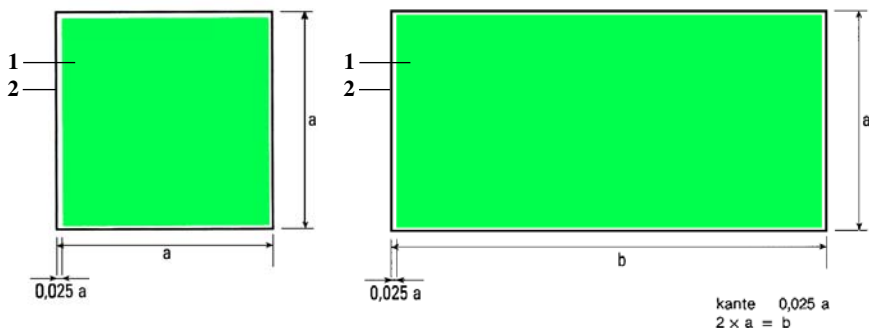
Rikojuma zīme — zīme, kas norāda uz konkrētu darbību. Rikojuma zīme ir apla formā ar baltu piktogrammu uz zila fona (zilajam fonam jāaizņem vismaz 50% no zīmes laukuma), apmale ir melna (skat. 3.attēlu).

3. attēls. Rikojuma zīmju krāsu grafiskais attēlojums un izmēru attiecība

Pirmās palīdzības, evakuācijas izeju un glābšanas papildizeju zīme

Pirmās palīdzības, evakuācijas izeju un glābšanas papildizeju zīme — zīme, kas sniedz informāciju par pirmās palīdzības sniegšanas vietām, evakuācijas izejām un glābšanas papildizejām. Pirmās palīdzības, evakuācijas izeju un glābšanas papildizeju zīme ir taisnstūra vai kvadrāta formā ar baltu piktogrammu uz zaļa fona (zaļajam fonam jāaizņem vismaz 50% no zīmes laukuma) (skat. 4. attēlu).

a, b – kvadrāta un taisnstūra malas; **1** – pamatvirsmā; **2** – kante (apšuve)

4. attēls. Pirmās palīdzības, evakuācijas izeju un glābšanas papildizeju zīmju krāsu grafiskais attēlojums un izmēru attiecība

Ugunsdrošības zīme

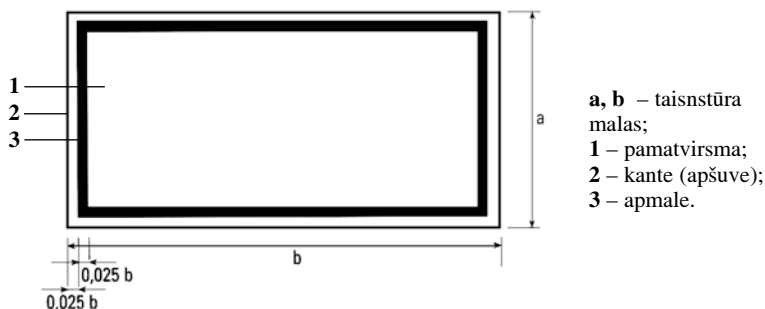
Ugunsdrošības zīme — zīme, kas sniedz informāciju par ugunsdzēsības iekārtām un līdzekļiem, un to atrašanās vietām, kā arī informāciju par apzīmējumiem evakuācijas plānos vai ugunsdzēsības, glābšanas un civilās aizsardzības pasākumu plānos. Ugunsdrošības zīmes un grafiskais attēlojums atbilst tam, kāds tas ir pirmās palīdzības, evakuācijas izeju un glābšanas papildizeju zīmei, tikai ar to atšķirību, ka ugunsdrošības zīmei ir sarkana fona krāsa. Ugunsdrošības zīmei tāpat ir taisnstūra vai kvadrātveida forma, balta piktogramma uz sarkana fona (sarkanajam fonam jāaizņem vismaz 50% no zīmes laukuma) (skat. paraugu 5.attēlā).

5. attēls. Ugunsdrošības zīme — Ugunsdzēsības krāns

Informācijas zīme

Informācijas zīme — zīme, kas sniedz papildinformāciju par iepriekš uzskaitītajām zīmēm. Veicot preventīvos pasākumus, darba devējs var lietot arī zīmes, kas nav paredzētas Noteikumos, kā papildinājumu apstiprinātajām drošības zīmēm (skat. 6.attēlu).

6. attēls. Informācijas zīmju krāsu grafiskais attēlojums un izmēru attiecība

Signālkrāsojums

Signālkrāsojums — krāsojums ar specifisku nozīmi. Signālkrāsojuma izmēri ir proporcionāli šķēršļu vai bīstamo vietu izmēriem. Dzeltēnās un melnās vai sarkanās un baltās svītras ir vienāda platuma un novietotas 45° leņķī (skat. 7.attēlu).

7. attēls. Signālkrāsojuma veidi

Signālkrāsojumu lieto:

- vietu apzīmēšanai, kurās iespējama sadursme ar šķēršļiem;
- vietās, kurās iespējama krišana;
- vietās, kurās pastāv krītošu priekšmetu draudi;
- vietās, kurās pastāv riska faktori, kas saistīti ar triecieniem un sitieniem, lai no tiem izvairīties;
- transportlīdzekļu maršrutu apzīmēšanai telpās un ārpus telpām, kur tas nepieciešams darbinieku aizsardzībai, izmantojot nepārtrauktas joslas labi saredzamā krāsā, vislabāk — baltā vai dzeltenā, ņemot vērā arī grīdas krāsu.

Veidojot šos norobežojumus, ieteicams ievērot 0,8 m nepieciešamo drošības distanci starp transporta līdzekļiem un tuvākajiem priekšmetiem, kā arī gājējiem un transporta līdzekļiem.

Izgaismota zīme

Izgaismota zīme — zīme, kas izgatavota, izmantojot puscaurspīdīgu vai caurspīdīgu materiālu, un ir no iekšpuses vai aizmugures izgaismota. Izgaismota zīme var izstarot pārtrauktu un nepārtrauktu gaismas signālu. Pārtrauktais signāls informē par augstāku bīstamības pakāpi vai neatliekamu darbību. Izgaismotas zīmes ieslēgšana norāda uz attiecīgas darbības sākumu un tā paliek ieslēgta līdz darbības beigām.

Akustisks signāls

Akustiskā signāls — kodēts (iepriekš noteikts) skaņas signāls, kas tiek pārraidīts ar attiecīgu ierīci, neizmantojot cilvēka balsi vai to atdarinošu mākslīgi radītu balsi.

Akustiskais signāls var tikt lietots šādos gadījumos:

- ja nepieciešams informēt par bīstamību vai risku;
- ja nepieciešams dot norādījumus izpildīt konkrētas darbības;
- evakuācijas gadījumos.

Akustiska signāla ieslēgšana norāda uz attiecīgas darbības sākumu un tas paliek ieslēgts līdz darbības beigām. Akustiskajam signālam jābūt gatavam atkārtotai ieslēgšanai uzreiz pēc lietošanas.

Akustiskajam signālam, tiklīdz tas sāk darboties, jānorāda uz nepieciešamību veikt konkrētas darbības.

Akustiskajam signālam jādarbojas, kamēr vien pastāv šī nepieciešamība.

Akustiskajam signālam jābūt skanīgākam un skaļākam par apkārtējās vides trokšņiem — tādām, kas būtu skaidri sadzirdams, bet tai pat laikā ne pārāk traucējošs.

Akustiskajam signālam, kas informē par evakuāciju, jābūt nepārtrauktam.

Vārdiska saziņa

Vārdiska saziņa — saziņa, kas sniedz kodētu (iepriekš noteiktu) drošības informāciju ar cilvēka balsi vai to atdarinošu mākslīgi radītu balsi, izmantojot piemērotu ierīci.

Vārdiska saziņa (verbālā komunikācija) notiek starp runātāju vai raidītāju un vienu vai vairākiem klausītājiem, izmantojot īsus tekstus, teikumus, vārdu grupas vai atsevišķus vārdus, kas var būt kodificēti.

Roku signāls

Roku signāls — signāls, kas sniedz kodētu (iepriekš noteiktu) drošības informāciju ar roku un plaukstu kustībām vai pozīcijām personām, kuras izpilda apkārtējiem bīstamus manevrus vai atrodas šo manevru darbības zonā.

Kodificēto roku signālu (žestu zīmju) kopums neliedz iespēju izmantot citus kodus, it īpaši noteiktos uzņēmējdarbības veidos, ja vien tie norāda uz identiskiem manevriem.

DROŠĪBAS ZĪMJU IZMĒRI, KRĀSOJUMS, MATERIĀLS

Drošības zīmes saskatāmību un saprotamību nodrošina tās izmēri un krāsojums.

Drošības zīmes izmēriem jānodrošina tās saskatāmība un saprotamība. Atkarībā no drošības zīmes uzstādīšanas attāluma, zīmju apļa diametrs vai kvadrata mala varētu būt no 80 mm līdz 600 mm, bet trīsstūra mala no 100 līdz 690 mm.

Drošības zīmes krāsojumam jānodrošina tās saskatāmība un saprotamība. Krāsa, tāpat kā cilvēka acs, ir viens no svarīgākajiem elementiem optisko drošības zīmju izmantošanas jomā.

Kvantitatīvi krāsas izjūta tiek noteikta, izmantojot:

- toni vai krāsas kvalitatīvās variācijas, ko raksturo dominējošā viļņa garums;
- piesātinātību vai tīrību, ko nosaka tonim pievienotās baltās un/vai melnās krāsas daudzums;
- spožumu vai spēju atstarot balto gaismu, kas iedarbojas uz krāsu, kuru nosaka gaismas straumes lielums.

Ne visas krāsas ir vienādi noderīgas izmantošanai drošības zīmēs tāpēc, ka katrai no tām piemīt dažāda iedarbība. Krāsām, kuras tiek izmantotas drošības zīmēs, pēc iespējas ātri jāpiesaista to personu uzmanība, kurām šī informācija domāta.

Saskaņā ar noteikumiem drošības zīmēm no visām krāsām to specifiskai lietošanai darba aizsardzībā, izvēlētas četras — tās ir Drošības krāsas: sarkana, dzeltena, zila un zaļa. Šīs krāsas, izmantotas kopā ar noteiktām ģeometriskām formām, veido Drošības zīmes.

Šo krāsu gammu izmanto ražošanas, sabiedriskās un citās vietās esošo cilvēku uzmanības pievēršanai bīstamībai, iespējamām sekām gadījumā, ja tiek ignorēta bīstamība, brīdināšanai vai norādīšanai uz noteiktām darbībām, kā arī nepieciešamas informācijas sniegšanai.

SIGNĀLKRĀSAS, TO PIELIETOJUMS UN NOZĪME

Darba vietās saskaņā ar normatīvo aktu prasībām tiek izmantotas četras signālkrāsas — sarkanā, dzeltenā, zilā un zaļā. Šo krāsu gammu izmanto signāl- un brīdinošai informācijai. Signālkrāsu pielietojums un nozīme ir dota 1.tabulā.

1. tabula

Signālkrāsa	Drošības zīme	Krāsojuma nozīme
Sarkana	Aizlieguma zīme Ugunsdrošības zīme	Stāt! Izslēgt! Avārijas atslēgšanas ierīce Evakuācija Bīstama darbība, bīstams objekts Ugunsdzēsšanas materiālu un iekārtas apzīmējumi, atrašanās vieta
Dzeltena vai dzintara krāsa	Brīdinājuma zīme	Esi uzmanīgs! Ievēro piesardzību! Pārliecinies!
Zila	Rīkojuma zīmes	Konkrēta uzvedība vai darbība
Zaļa	Pirmās palīdzības vai evakuācijas izeju un glābšanas papildizeju zīmes	Nav bīstams, atgriezties normālā režīmā Durvis, izejas, maršruti, iekārtas, ierīces

Drošības zīmju piktogrammām vai figūrām jābūt pēc iespējas vienkāršām, jāizvairās no liekām detaļām, kas varētu apgrūtināt to uztveršanu. Tomēr piktogrammas vai figūras nedaudz var atšķirties vai būt detalizētākas, ja vien nemainās to saturs un nerodas domstarpības, kas neļautu skaidri uztvert to nozīmi.

Drošības zīmēm jābūt veidotām no materiāliem, kuri, cik vien iespējams, nepakļaujas triecieniem, sliktiem laika apstākļiem un ārkārtējās vides iedarbībai.

Materiāls, uz kura uznes drošības zīmes attēlu, var būt no metāla, plastmasas, silikāta vai organiskā stikla, polimēru plēves u.c.

DROŠĪBAS ZĪMJU IZVIETOJUMS DARBA VIETĀ

Drošības zīmēm jābūt novietotām atbilstošā augstumā un pozīcijā attiecībā pret redzes leņķi, ņemot vērā arī iespējamās šķēršļus, kas varētu rasties riska faktoru vai objekta, par kuru jābrīdina, tiešā tuvumā.

Zīmes novietošanas vietai jābūt labi apgaismotai, tai jābūt viegli pieejamai un redzamai. Ja vispārējais apgaismojums nav pietiekams, jāizmanto papildus apgaismojums vai arī fosforiscējošas krāsas vai fluoriscējoši materiāli.

Drošības zīmju stiprinājumam jānodrošina to noturēšanu telpu un iekārtas mehāniskās apkopes laikā, kā arī no iespējamiem bojājumiem.

Drošības zīmes izvietoti tā, lai tās būtu labi saredzamas, nenovērstu nodarbinātā uzmanību un neradītu neērtības viņam veicot darbu, lai neaizšķērsotu ejas un brauktuves, netraucētu kravu pārvietošanai.

Lai nemazinātu drošības zīmju efektivitāti, nevajadzētu tuvu vienu no otras izvietot pārāk daudz zīmju.

Drošības zīmes jāizmanto tik ilgi, cik ilgi pastāv riska situācija, kas motivējusi to lietošanu.

Tas arī attiecas uz pagaidu pārvietojamām drošības zīmēm, piemēram, būvobjektos, kad, beidzoties būvdarbiem vai zonas bīstamībai, attiecīgas drošības zīmes noņem, piemēram, "Sastatņu montāža", "Uzmanību, kritoši objekti" u.c.

DROŠĪBAS ZĪMES

Aizlieguma zīmes

2.1. nesmēkēt

2.2. smēķēšana un atklāta liesma aizliegta

2.3. gājēju kustība aizliegta

2.4. nedzēst ar ūdeni

2.5. nav dzerams

2.6. nepiederošām personām kustība aizliegta

2.7. iekšējā transporta kustība aizliegta

2.8. nepieskarties

2.9. aizliegts (ar skaidrojošo uzrakstu)

2.10. nestāvēt zem kravas

2.11. sastatņu montāža

Bridinājuma zīmes

4.1. degoša viela
vai ugunsbīstama
telpa

4.2. eksplozīva viela
vai sprādzienbīstama
telpa

4.3. toksiska viela

4.4. kodīga viela

4.5. radioaktīvā
viela vai jonizējošs
starojums

4.6. uzmanību,
pacelta krava

4.7. iekšējais
transports

4.8. bīstami,
elektrība

4.9. vispārēja
bīstamība

4.10. lāzera stars

4.11. oksidējoša
viela

4.12. nejonizējoša
radiācija vai
starojums

4.13. spēcīgs
magnētiskais lauks

4.14. uzmanību,
šķēršļi

4.15. uzmanību,
nelidzens

4.16. bioloģiskais
rīksts

4.17. zema
temperatūra

4.18. kaitīga vai
kairinoša viela*

4.19. eksplozīva
vide

4.20. sastatnes

4.21. uzmanību,
pakāpiens

4.22. uzmanību,
slidens

4.23. dziļš ūdens

4.24. zemējums

4.25. uzmanību,
kritoši objekti

4.26. augsta
temperatūra

4.27. uzmanību,
karsta virsma

4.28. uzmanību,
karsts tvaiks

Piezīme.

* Šīs zīmes fons ir dzintara krāsā, lai atšķirtu to no līdzīgas ceļazīmes.

Rikojuma zīmes

6.1. jālieto
aizsargbrilles

6.2. jālieto
aizsargķivere

6.3. jālieto dzirdes
aizsardzības līdzekļi

6.4. jālieto
gāzmaska,
respirators

6.5. jālieto
darba apavi

6.6. jālieto
aizsargcimdi

6.7. jālieto
aizsargkostūms

6.8. jālieto sejas
aizsardzības
līdzekļi

6.9. jālieto aizsargjosta

6.10. jālieto respirators

6.11. jālieto antistatiski apavi

6.12. jālieto sejas maska

6.13. gājēju ceļš (maršruts)

6.14. vispārīgā rīkojuma zīme (lieto kopā ar citām zīmēm)

Pirmās palīdzības un glābšanas papildzīmes

8.1. pirmās palīdzības punkts

8.2. nestuves

8.3. sanitārā apstrāde

8.4. acu skalošana

8.5. elpošanas līdzekļi

8.6. pārsiešanas līdzekļi

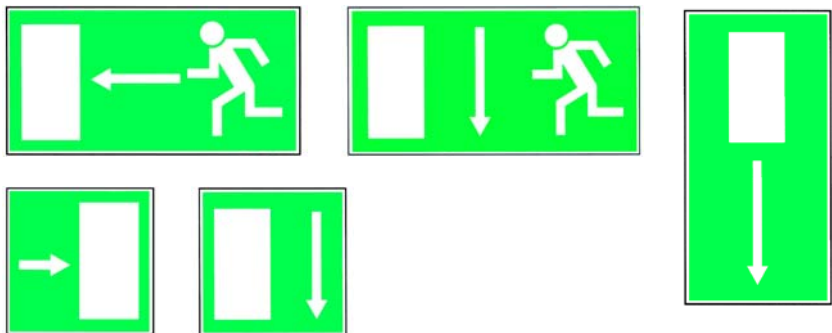
8.7. droša pulcēšanās vieta

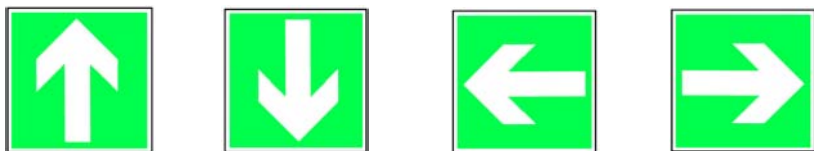
8.8. atdzīvināšanas līdzekļi

8.9. tālrunis neatliekamās medicīniskās palīdzības izsaukšanai

9.1. papildizeja, ceļš, maršruts

9.2. kustības virziens

Ugunsdrošības zīmes

Ugunsdzēsības krāns

Ugunsdzēsības un glābšanas kāpnes

Ugunsdzēsības aparāts

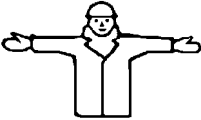

Tālrunis
ugunsdzēsības un
glābšanas dienesta
izsaukšanai

Virzieni uz ugunsdzēsības iekārtu un līdzekļu atrašanās vietu

Darba vietās lietojamie roku signāli

Nr.p.k.	Signāls	Nozīme	Apraksts	Ilustrācija
1	2	3	4	5
1.	Sākt!	Uzmanību Sākt darbību	Abas rokas izstieptas horizontāli ar delnām uz priekšu	
2.	Stop!	Pārtraukt kustību	Labā roka pacelta augšā ar delnu uz priekšu	
3.	Beigt!	Izbeigt darbību	Abas rokas savienotas krūšu augstumā	
4.	Celt!	Pacelt kravu	Labā roka pacelta augšā ar delnu uz priekšu un lēnas izdara apļveida kustības	
5.	Zemāk!	Nolaist kravu	Labā roka nolaista lejā ar delnu uz iekšu un izdara lēnas apļveida kustības	
6.	Vertikālā distance	Samazināt vai palielināt vertikālo distanci	Ar rokām norāda būtisko distanci	
7.	Virzīt uz priekšu!	Kravu pārvietot uz priekšu	Abas rokas saliektas ar delnām uz augšu un izdara lēnas kustības uz ķermeņa pusi	
8.	Virzīt atpakaļ!	Kravu pārvietot	Abas rokas saliektas ar delnām uz leju un izdara lēnas kustības prom no ķermeņa atpakaļ	

9.	Pa labi no signalizētāja	Kravu pārvietot pa labi	Labā roka izstiepta horizontāli ar delnu uz leju un lēni izdara sīkas kustības pa labi	
10.	Pa kreisi no signalizētāja	Kravu pārvietot pa kreisi	Kreisā roka izstiepta horizontāli ar delnu uz leju un lēni izdara sīkas kustības pa kreisi	
11.	Horizontālā distance	Samazināt vai palielināt horizontālo distanci	Ar rokām norāda būtisko distanci	
12.	Bīstami!	Novērst avārijas situāciju	Abas rokas paceltas augšā ar delnām uz priekšu	
13.	Ātrāk!	Paātrināt kustību	Visas kustības izdara ātrāk	
14.	Lēnāk!	Palēnināt kustību	Visas kustības izdara lēnāk	

JAUTĀJUMI UN PASKAIDROJUMI PAR DROŠĪBAS ZĪMJU LIETOŠANU DARBA VIETĀ

1. Vai izmantotās drošības zīmes papildina darba vietā nepieciešamos darba aizsardzības pasākumus?

Drošības zīmes papildina, bet nekad nespēj aizvietot tehniskos un organizatoriskos aizsardzības līdzekļus.

2. Vai teritorijā ir izvietotas aizlieguma, par briesmām brīdinošas un obligāti izpildāmās rīkojuma drošības zīmes?

Ja teritorijā pastāv riska faktori, kurus nav bijis iespējams novērst, jāizmanto aizlieguma, brīdinājuma, rīkojuma un citas drošības zīmes.

3. Vai tiek lietotas atbilstošas noteikumiem (standartizētās) drošības zīmes?

Jāpārlicinās, ka izmantotās drošības zīmes atbilst ir standartam.

4. Vai drošības zīmes ir izvietotas piemērotās vietās, kur tās skaidri saskatāmas un uztveramas?

Drošības zīmēm jābūt izvietotām stratēģiski labi redzamās vietās, pie ieejām

darba teritorijā vai to tuvumā tā, lai personāls skaidri spētu uztvert visu zīmē ietvertu informāciju.

5. Vai drošības zīmju izmēri atbilst attālumam, no kura tām jābūt uztveramām?

Drošības zīmēm jābūt tādām lielumam un izmēram, kas ļautu tās skaidri saredzēt no visattālākā punkta, no kura tām jābūt saskatāmām.

6. Vai labi norobežoti satiksmes ceļi un darba vide, kur nepieciešams izvairīties no šķēršļiem un bīstamām vietām?

Satiksmes ceļiem, tāpat kā darba videi, kur nepieciešams izvairīties no tādiem traucējošiem apstākļiem kā starpposmu noliktavas, transporta līdzekļu un autoceltņu stāvvietas, ugunsdzēsības līdzekļi un evakuācijas izejas, jābūt labi norobežotiem un atbilstoši apzīmētiem.

7. Vai skaidri ir norādīti un ar drošības zīmēm apzīmēti cauruļvadi, pa kuriem cirkulē bīstamās plūstošās vielas, šķidrums?

Cauruļvadiem, pa kuriem plūst bīstamas vielas, jābūt apzīmētiem un aprīkoti ar drošības zīmēm, it īpaši tur, kur atrodas ventiļi un kontroles vietās tā, lai nerastos nekādas kļūdas vai pārpratumi.

8. Vai ir skaidri saprotami trauksmes vai citu pielietoto akustisko signālu veidi?

Trauksmes signāliem un arī citiem akustiskajiem signāliem jābūt skaidri uztveramiem personālam, kam jārikojas atbilstoši tiem.

9. Vai visi nodarbinātie ir pietiekami informēti par izmantojamo drošības zīmju nozīmi?

Visiem nodarbinātajiem, uz kuriem attiecas drošības zīmju izmantošana, jābūt atbilstoši informētiem par zīmju nozīmi un kā, saskaņā ar tām, jārikojas konkrētā gadījumā.

10. Vai ir notikušas konsultācijas ar nodarbinātajiem vai to pārstāvjiem drošības zīmju izvēles un uzstādīšanas (ieviešanas) procesa laikā?

Nodarbinātajiem vai to pārstāvjiem jāsaņem informācija un jābūt iespējai piedalīties gan drošības zīmju izvēlē, gan to ieviešanā darba vietā.

11. Vai glābšanas (evakuācijas) papildzīmes ļauj nokļūt līdz pietiekami drošai vietai?

Glābšanas (evakuācijas) papildzīme zīmēm jānodrošina informācija par piekļūšanu drošām vietām pat tad, ja tiek pārtraukta elektrības padeve.

12. Vai darba teritorijā, lai padarītu drošu transporta līdzekļu un cilvēku kustību, tiek izmantotas satiksmes drošības zīmes?

Satiksmes drošības zīmes jāizmanto vienmēr, kad nepieciešams nodrošināt pareizu transporta līdzekļu un cilvēku kustību.

NORMATĪVIE AKTI, KAS REGLAMENTĒ DROŠĪBAS ZĪMJU LIETOŠANU DARBA VIETĀS

TIESĪBU AKTI

- **Darba aizsardzības likums** (20.06.2001., stājās spēkā ar 01.01.2002., publicēts 2001.gada 6.jūlija "Latvijas Vēstnesī" Nr.105.)
- **Ministru kabineta 2002.gada 4.septembra noteikumi Nr.400 "Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā"**. (Stājās spēkā ar 07.09.2002., publicēti 2002.gada 6.septembra "Latvijas Vēstnesī", Nr.127.)
- **Ministru kabineta 2002.gada 19.marta noteikumi Nr.125 "Darba aizsardzības prasības darba vietās"** (stājās spēkā ar 28.03.2002., publicēti 2002.gada 26.marta "Latvijas Vēstnesī" Nr.47.)
- **Ministru kabineta 2001.gada 23.augusta noteikumi Nr.379 "Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība"** (stājās spēkā ar 01.01.2002., publicēti 2001.gada 29.augusta "Latvijas Vēstnesī" Nr.123.)
- **Ministru kabineta 1999.gada 29.jūnija noteikumi Nr.228 "Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu klasifikācijas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība"**. (stājās spēkā ar 01.02.2000., publicēti 1999.gada 2.jūlija "Latvijas Vēstnesī" Nr.217/219.)

STANDARTI

- Latvijas valsts standarts LVS 446:2003 "Ugunsdrošībai un civilai aizsardzībai lietojamās drošības zīmes un signālkrašojums";
- Standarts DIN 4844 1.daļa "Drošības marķēšana. Jēdzieni, pamatlikumi, drošības zīmes";
- Standarts DIN 4844 2.daļa "Drošības marķēšana. Drošības krāsas";
- Standarts DIN 4844 2.daļa "Drošības marķēšana. Papildus prasības, kas attiecas uz DIN 1. un 2.daļu".

NODERĪGAS ADRESES

Bieži vien ir dzirdams jautājums – *Kur var iepazīties ar darba aizsardzības normatīvajiem aktiem?* vai *Kur var iegūt informāciju par darba aizsardzības jautājumiem?* Šajā nodaļā mēģināsim dot atbildes uz šiem jautājumiem norādīt Jums ceļu pie darba aizsardzības informācijas.

Informāciju vai konsultāciju par darba aizsardzības jautājumiem var saņemt:

- **Valsts darba inspekcijā**

K.Valdemāra ielā 38,
Rīgā, LV – 1010
Tālr. 7021751
www.vdi.lv

Informāciju par darba aizsardzības jautājumiem var atrast arī citu institūciju interneta mājas lapās:

- Labklājības ministrija: www.lm.gov.lv
- Latvijas darba devēju konfederācija: www.lddk.lv
- Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība: www.lbas.lv
- Darba un vides veselības institūta: www.parks.lv/home/ioeh/

Likumdošanu darba aizsardzības jomā var meklēt arī pēc adresēm:

- www.likumi.lv
- www.mk.gov.lv
- www.saeima.lv

Viena no pilnīgākajām interneta mājas lapām par darba aizsardzības jautājumiem ir jaunizveidotā Eiropas Darba Drošības un Veselības aizsardzības aģentūras Latvijā mājas lapa: <http://osha.lv>

Informāciju par jaunākajām aktualitātēm, pētījumiem un situāciju Eiropas Savienības dalībvalstīs un kandidātvalstīs Jūs varat atrast Eiropas Darba Drošības un Veselības aizsardzības aģentūras interneta mājas lapā: <http://europe.osha.eu.int/>

Ar piezīmēm un ieteikumiem, kā arī pēc sikākas informācijas saistībā ar šīm vadlīnijām var griezties:

Valsts darba inspekcijā

K.Valdemāra ielā 38, Rīgā LV–1010, tālr. 7021704
vai Valsts darba inspekcijas reģionālajās inspekcijās